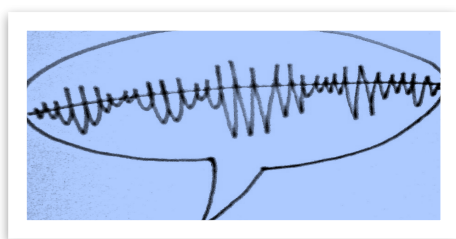

REDOVISNING AV FÖRSTUDIE

LJUD SOM SPRÅK

YLVA BENTANCOR
2016/2016

MED STÖD FRÅN

HELGE AX:SON JOHNSONS STIFTELSE

fst / FÖRENINGEN
SVENSKA
TÖNSÄTTARE

Stiftelsen Längmanska kulturfonden

INNEHÅLL

Förord:

Hur har arbete gått i förhållande till planen..... 1

Etapp 1:

Inför projektets första fas..... 2

Mötet med dom två klasserna på Tumba Gymnasium:

Verbala klassen..... 3

Utdrag ur diskussionen med verbala klassen, Tumba Gymnasium 5

Skriftliga klassen..... 6

Utvärdering Tumba/Etapp 1..... 8

Kritik som framkom i Tumba Gymnasium..... 9

Elevernas förslag på ämnen att ta upp i ljudform..... 10

Etapp 2:

Inför projektets andra fas..... 10

Andra fasen, Globala gymnasiet..... 10

Reaktioner från Globala gruppen..... 11

Utvärdering Globala gruppen..... 12

Etapp 3:

Inför projektets tredje fas..... 12

Mötet med eleverna på Nacka Gymnasium..... 13

Delar av diskussionen med Nacka Gymnasium..... 13

Eftersnack med läraren David Lennartsson och lärarstudenterna 15

Utvärdering av Nacka Gymnasium/ Etapp 3..... 16

Slutsatser:

Mina slutsatser av projektet i helhet..... 18

REDOVISNING
LJUD SOM SPRÅK
FÖRSTUDIE
YLVA BENTANCOR
2015/16

Hur har arbetet gått till i förhållande till planen

I ansökan om startstöd för Ljud som språk som gjordes i mars 2015 var planen att arbeta tillsammans med tre klasser och med verket *When People Gather*. De tre klasserna skulle ha en aning olika funktion under processen för att pröva ett sådant här ljudkonstverks potential att väcka diskussion, självreflektion och öppna för kritiskt tänkande kring samhället och vår roll i det. Det hela skulle mynna ut i en prototyp av verket som skulle modifieras under processen utifrån responsen som kom från eleverna tillsammans med ett förslag till hur verket skulle kunna användas och presenteras på gymnasieskolan i en form av lärarhandledning.

När arbetet med förstudien drogs igång och samarbetet med några gymnasieklasser var etablerat insåg jag att det finns ett annat verk i min produktion, *Tittytainment*, som ännu bättre skulle passa i det här projektet. Det har ett väldigt konkret budskap, utan instrumentala inslag, mer ren ljudkonst. Verkets tema är den typ av underhållning som vi omges av idag, hur den intar våra liv genom mobiler, datorer och annan teknologi, vilka värderingar den förmedlar kring livsstil, karriär och hur vi förväntas tänka och tycka. Verket är på engelska, vilket jag utgick från fungerar bra på gymnasieskolan i Sverige, *When People Gather* utspelar sig mestadels på tyska.

Tittytainment består av tre delar som vävs ihop:

1. Informationsflödet idag, reklam, nyheter mm.
2. Spel, spelhallar, dataspel, bingo, pengar som flödar och om dyra saker, goda råd från miljonärer.
3. En vals av ljud från mobiltelefoner som byggs ut med underhållning, TV-serier, tävlingsprogram, ljud från nöjesfält mm.

I övrigt har projektet följt planen ganska väl, men jag har också insett att det här är en dynamisk process där första fasen till stor del format hur andra fasen sett ut, och så vidare. Och om jag ser den ursprungliga planen ur det perspektiv jag har nu efter projektet kan jag se att det hade varit möjligt att genomdriva mer enligt tanken om jag vid projektets start redan hade en lärarhandledning och ett mer färdigt verk att arbeta med. Här fanns ett verk som inte var skraddarsytt för detta och ingen handledning alls. Därför var det heller inte riktigt möjligt att prova idén ur de vinklar som jag hade trott. Däremot var det möjligt att genom detta göra sig en förståelse kring potentialen, svagheter och styrkor i materialet och för att hitta vägar genom skolsystemet som jag aldrig hade kunnat se utan att ha fått sticka in huvudet i de här skolsituationerna, i de här klasserna och i deras lärares arbetsliv.

Inför projektets första fas

Jag fick kontakt med Tumba Gymnasium och läraren Johan Blomberg som undervisar i samhällskunskap på estetiska programmet. Han ville göra projektet med två klasser i första ring. Jag hade hoppats på andra eller tredjeringare, men det var inte möjligt här, så jag böjde mig för det.

I samarbete med Johan la vi upp en plan för att jag skulle komma dit, presentera verket och vi skulle tillsammans leda den diskussion som förväntades uppstå, ett ganska öppet upplägg eftersom det var första etappen av projektet.

Vi träffades några dagar före klassträffen, lyssnade igenom verket, diskuterade vissa frågor som kanske kunde vara bra att ställa för att trigga diskussionen, och där uppstod även idén att den ena klassen skulle få skriva ner sina tankar utifrån ett frågeformulär och utan att behöva påverkas av sina klasskompisar och grupstryck medan den andra klassen skulle få ha det som en muntlig, helklassdiskussion. Johan ansåg att verket var för långt, i det läget drygt 12 minuter, och jag bantade ner verket till 10 minuter dagarna före klasspresentationen.

Varje klass hade drygt en timme och en kvart till förfogande.

Johan Blomberg menade också att verket behövde mer tal, men min ståndpunkt var att just undvika för mycket tal. (nu bygger verket *Tittytainment* på röster som talar, men inte det direkta, förklarande tal som Johan efterlyste). Han menade att eleverna behövde mer styrning och att man inte ska överskatta åldersgruppens förmåga att associera helt självständigt, att de har färre referenspunkter än vad vi som vuxna har och att de behöver en viss vägledning eftersom 15-åringar idag, väldigt många, inte har något egentligt bildningskapital och får alltför lite styrning. Som exempel tog han upp att skolan inte längre ser till att viss litteratur bör ha lästs när man slutar gymnasiet, och att de flesta elever numera enbart läser böcker som Harry Potter och Hungergames. Dom blir aldrig konfronterad med annan litteratur från olika epoker och i olika genrer, och att avsaknaden av den erfarenheten eller kunskapen gör att de saknar referensramar då de konfronteras med mer smal kultur.

Han efterlyste också något visuellt som kunde hjälpa till att hålla fokus, men där var jag inte beredd att kompromissa eftersom studien handlar om att undersöka just ljudens egen förmåga att kommunicera på ett tydligt plan.

Klasserna hade precis börjat arbeta med temat "politiska ideologier" och han ville att just kopplingen mellan det och verkets tema lyfts fram.

I *Tittytainments* ursprungsversion inringas verket av ett par uttalande av Uruguays förre president El Pepe Mujica, hämtat ur ett FN-tal som fått mycket uppmärksamhet. I det fallet ville jag mer visa på en personlig kritik kring den här företeelsen då verket skulle framföras på ett galleri i Berlin. Men jag tog bort dessa citat i det här projektet för att verket då blev mindre ledande i att bestämma att de måste ha ett kritiskt förhållningssätt. Jag ville se om de tänkte olika kring det de hörde, kanske till och med kunde uppleva verket som positivt. Men Johan menade att dessa citat behövdes, därför klippte jag in dem i verket igen, och det fick då bli en studie som

även kunde prova om dessa ord var så ledande som jag trodde de skulle vara eller inte.

Frågor som behövde diskuteras igenom före presentationen handlade, förutom om verkets tema och hur en diskussion skulle kunna föras utifrån det, om rent praktiska frågor; vilken ljudanläggning som skolan hade, ljud-kvalitet, ljudvolym och elevernas placering i klassrummet.

I det här fallet, på Tumba Gymnasium, kunde vi hålla till i ljudstudion där det fanns en bra anläggning. Vi diskuterade möjligheten att lyssna genom hörlurar och jag hade i samarbete med Elektronmusikstudion i Stockholm fått till gång till en hörlursrigg som kunde innefatta alla 23-26 elever på en gång. Men eftersom det fanns den här ljudstudion beslutade vi oss för att göra det enkelt och använda deras högtalarsystem.

Innan mötet med klasserna formulerade vi gemensamt ett antal frågor. Dessa blev:

1. Vilka scener utspelar sig i ljuden?
2. Vilken av samhällskategorier presenteras i ljudbilderna?
3. Vilka samhällskategorier skulle du själv se dig i?
4. Representerar ljudbilden en negativ eller positiv bild?
5. Är ljudbilden för lång eller kort, för tydlig eller otydlig? Hur skulle den kunna förändras?
6. Har du andra idéer om teman som skulle kunna presenteras i ljudform?

Dess frågor styrdes mycket av Johan Blombergs upplevelse om verket och ambitionen att knyta det till temat "politiska ideologier" och jag ville låta honom som lärare visa sitt sätt att använda materialet. Dessutom ville jag ha med frågor om hur själva materialet fungerade, vad som var mest tydligt/otydligt för att kunna arbeta vidare med verket sedan.

Mötet med de två klasserna på Tumba Gymnasium

Projektet presenterades för klasserna en fredagsförmiddag i november 2015. Första klassen, som skulle vara den "verbala" gruppen, kom in i klassrummet vid åtta-tiden.

Verbala klassen

Klassen bestod av 26 elever, vilka cirka 23 dök upp i ljudstudion den här morgonen. Jag presenterade mig och projektet kortfattat och så var det dags för lyssning. Eleverna lyssnade koncentrerat.

Efter lyssningen ville Johan först få reda på vad de tyckte utspelade sig i ljudkonstverket, i vilka miljöer man befann sig och fortsatte sedan genom frågelistan. Jag var med, men lite mer i bakgrunden, i diskussionen.

Som förväntat var det en grupp elever som tog kommandot, de som har lätt för att diskutera och reflektera till skillnad från andra som tydligt visade att de ville hålla sig i bakgrunden. Johan gjorde vad han kunde för att få även dessa röster hörda, men några förblev tysta genom hela lektionen.

Diskussionen fungerade bra, det blev en viss dynamik i den även om jag snabbt insåg att de frågor vi ställde var en aning missvisande och förde diskussionen åt ett annat håll än jag tänkt mig. Verket handlar egentligen inte om olika samhällskategorier, grupper av medborgare och klass i första hand utan om värderingar, hur vi lever våra liv idag, vilken typ av underhållning vi hänger oss åt och vilka värderingar den förmedlar.

Att frågorna styrdes åt "fel" håll berodde förstås dels på att läraren kanske skulle haft chansen att bekanta sig med verket lite tidigare och att det här skoltemat kring politik var en bakomliggande tanke med projektet för läraren. Å andra sidan kan man också se det som att verket ska kunna användas i andra syften än det som jag tänkt mig, att det är det egentliga syftet att läraren ska kunna hitta sina specifika vinklar på vilken funktion det ska ha.

Men jag upplevde det ändå som att de flesta eleverna trots allt förstod den underliggande tanken, och uttryckte en viss förvirring av att det de hörde och tolkade själva och de frågor som ställdes inte riktigt samspelade.

Många av eleverna upplevde sig bli stressade av verket, det var obehagligt och jobbigt att lyssna på. De ansåg inte att verket var för långt, men att de hade lite svårt att urskilja delar av verket och vad det egentligen ville säga.

Jag tolkade det som att de inte blev stressade av verket i sig, utan av ljudens innehåll. För att förtydliga detta vill jag referera till ett urval av de kommentarer som kom fram, som nu är transkriberade utifrån ljuddokumentationen som gjordes på plats. Att filma klasserna var inte möjligt utan att först få föräldrars samtycke, så därför blev det istället en ljudupptagning.

Utdrag ur diskussionen med verbala klassen, Tumba gymnasium

"Den där delen med telefoner och så här, det ringer och sånt, det får mig att tänka lite på typ... för mig symboliserar det typ kanske hur stor del smartphones och sådant där har blivit i människors vardag, och sånt. Och så kommer den där rösten som säger "entertainment", då känner jag liksom att ja, men telefoner har blivit en större bit. Sedan så övergår ju det typ i det som någon sa var en nöjespark. Jag kände liksom mer att det var typ panik och typ krig eller någonting."

"Alltså ifall dom tre olika delarna skulle symbolisera tre olika delar i vårt samhälle så skulle jag kunna tänka mig att den första är typ så här... alltså det politiska och sedan mer seriösa delen där man hör polisbilar och så här tal och... Och den andra är typ så här pengar, om pengar typ, och den tredje det är entertainment liksom, eller någonting. Med telefoner, reklam... och om det var en nöjespark, jag vet inte."

"Ja, jag tycker att det sista lät ju som typ så här sociala medier, och sociala medel stjal väldigt stor del och påverkar hur vi får ut information."

"Alltså jag tyckte att det var väldigt obehagligt att lyssna på det här. Det var intressant, men liksom... jag gillade det men det är obehagligt."

"Allting hände på en gång. Saker som man drar ut på flera timmar, diskussioner och sådant, det händer på en gång. Det var svårt att uppfatta allting, man visste inte vad man skulle tycka eller tänka. Man blev stressad, och då... man började må dåligt.
... Det känns mer som att man slungades runt i en värld som gick för snabbt."

"Men alltså i början så kändes det som att det var typ alla alltså... men det var om typ vem som kunde överrösta, alla ville överrösta varandra. Och sedan var det typ... jag tolkade det som att det var liksom den här jakten på pengar, och att alla alltid talade om vem som hade mest pengar, eller så."

"Alltså jag kände nästan mer att det var som en drömsekvens, att man står liksom... i mitten av alltihop och så snurrar man runt, och alla ska försöka få en att lyssna, ungefär som i typ en sådan här gammal... ja, men typ Lejonkungen, när dom zoomar in med kameran väldigt snabbt och liksom man får fokus av just det men jättesnabbt, och sedan så byter det fokus och börjar snurra igen. Och likadant som i en drömsekvens då, det hänger ju inte riktigt ihop, men det gör det ändå. Alltså en bit liksom från alla."

"... att hela tiden så var det liksom ljud som liksom fejdade in och fejdade ut, som att det var bilar som körde förbi, fast det var samma ljud som kom tillbaka. Så det kändes som att det var en cirkel runt en liksom."

Skriftliga klassen

Den klass som skulle skriva ner sina tankar bestod av 22 elever. De kom in i klassrummet och fick samma korta presentation av mig och min uppgift. Sedan fick de lyssna på verket. Här deltog även en svenskalärare som utförde samma uppgift som eleverna. Johan har beskrivit den verbala klassen som mer öppen, den skriftliga som mer tillbakadragen. Det märktes tydligt en skillnad när klassen kom in. Jag upplevde lyssningssituationen som ganska samlad och fokuserad.

Johan gjorde en snabb muntlig genomgång av ungefär vilka frågor som skulle komma. Där insåg vi att det var ganska stor förvirring kring ljudbilden och vi bestämde oss för att lyssna en gång till samtidigt som de hade frågeformulären framför sig. Det här fungerade bättre, och jag upplevde att lyssningen blev mer fokuserad då de hade en tydlig uppgift framför sig, och för att de fick lyssna två gånger.

Vilka svar fick vi?

Ett urval av svar hämtade från svarsformulären:

Fråga: Vilka scener utspelar sig i ljudbilden?

"Liten del av allas liv"

"Consuming is a problem → Sold."

"Det börjar på någon slags presskonferens. Det fortsätter till utropade frågor efteråt, sedan till nyheter. Diskussioner mellan folk. Demonstrationer. Vidare så ser jag ett flipperspel, nån som vinner på ett kasino. Diskussioner om pengar. Folk som spenderar pengar. Folk som inte vill ha mer. I midgrunden ett bingospel, som om livet är ett bingo. Telefoner, röster, viskande, som om något hemskt hänt. "Entertainment", underhållning. Vi är tillbaka med pressen i början."

"En president (?) som pratar om någon politiskt, kanske en presskonferens. En folkmassa, nyhetsreportrar, många bilar, kanske vid en motorväg. Ett Kasino, spelar spel, försöker vinna pengar. Reklam om hur man blir rik. Borde spendera pengar bättre. Hur man påverkar människor. Telefon som ringer. En olycka, personen kan inte svara. Personer som skriker, burop. Mycket samtidigt. Någon nöjesshow. Det spanska talet igen. Om pengar och politik."

1. Ett tal.
2. I huvudet på många människor, en debatt, folksamling.
3. (samvetet)
4. Tyst.
5. Kulor som åker över ett golv.
6. Flipperspel.
7. Kasino, pengar som faller, vinnare.

8. "Gör det inte för pengarna" om du ska leva, lev stort o.s.v.
Slutar med presidenten och talet."

Fråga 2: Vilka samhällskategorier presenteras i ljudbilden?

"Rika som inte kan bestämma vad dom ska göra med sina pengar. De som spelar bort pengar som klagar på att de har för mycket."

"Rikt ställe, folk som har mycket pengar pratar"

"Rika människor som spelar bort pengar och köper för mycket. Titta hur mycket jag har! Tänk stort!

Människor som var rika förut, men spelade bort alla pengar och inte har något kvar längre."

"Vissa presenterar någons dagliga liv och vissa presenterar ett dåligt samhälle där folk vill ändra saker och ting."

"Rika personer som inte vet hur dom ska hantera pengar.

Personer som har mycket att stå i.

Upptagna personer, viktiga personer."

Fråga 3: Vilken av samhällskategorierna skulle du se dig själv i?

"Jag kan inte riktigt se mig i nån"

"En sorts högre medelklass. Vi har just nu två båtar men ska sälja en (vi köpte precis den andra)

Vi åker utomlands 2 ggr per år, vi bor i ett radhus på tre våningar och vi är bara tre (+ två katter) som bor i det."

"Jag skulle sätta mig i si-fi fabriken/spelhallen för det är det jag är mest intresserad av."

"Ingen av dem.

Jag skulle vara stressad hela tiden.

Jag trivs med mitt liv utan pengar."

Fråga 4: Presenterar ljuden en negativ eller positiv bild?

"Man blir stressad och nervös av ljuden plus att allt handlade om att bli rik typ vilket inte låter så bra."

"Ganska negativ.

Den var ganska obehaglig, men intressant.

För mig är den obehaglig för när jag var liten så var jag sjuk i tre dagar och hallucinerade under dessa. Det var lite det jag hörde då."

"Jag känner en negativ känsla, då folk dör i kriget, något har hänt (någon olycka), spelberoende, och politiker är ju politiker"

"Negativ – Den är liksom kuslig.

Jag tolkade det som att den ständiga jakten på pengar och rikedom kan leda till massa negativa saker, såsom stress."

"Varken eller. Ljuden känns lugnande.

Det är lätt att "andas in" ljuden.

(meditation(isk))”

”Min första tanke är att det är en negativ bild. Men när jag tänker efter lite så inser jag att alla scener inte är negativa. Som rika människor som använder sina pengar till att spela och ha kul. Det är inget direkt negativt med det.”

Ingången till Tumba Gymnasium

Utvärdering Tumba/Etapp 1

När jag kom ut till Tumba Gymnasium var det för att prova materialet, för att få en start på arbetet med att utveckla det och tanken kring ett sådant här materials potentiella funktion, som förstås också hade kunnat visa att det inte har någon funktion alls. Därför var utgångsläget rätt öppet. Jag presenterade ett verk som tillkommit under helt konstnärliga förutsättningar och inte med syfte att vara helt opartiskt eller pedagogiskt upplagt.

Jag hade inte heller någon aning om hur det fungerar i skolvärlden, vilket blev extremt tydligt redan i Tumba, vilka villkor lärarna arbetar kring, hur elevernas situation ser ut och krocken mellan den glada konstnären som tycker sig ha något spännande att erbjuda och skolsystemet med scheman, övergripande ämnen, läroplan, betygskriterier etc.

På ett sätt hade jag känslan av att jag ”trängde mig på”, att de här lärarna hade fullt upp ändå, och det jag kunde erbjuda var inte tillräckligt användbart i det här skedet. Men när jag sedan lyssnade igenom diskussionen och läste vad den skriftliga klassen tänkt tyckte jag ändå att det fyllt en funktion, att det som saknades framförallt var det som det här projektet vill förstå och utveckla, en handledning och ett sammanhang.

Sammanhangen är i vilka ämnen man kan arbeta med ett sådant här material, hur det kan användas i förhållande till kursplaner och betygskriterier och lärarhandledningen behöver vara en mer eller mindre övertydlig instruktion och presentation, därav att lärarhandledningen är ett av de viktigaste verktygen för att det här ska fungera. Och att det i den behöver finnas nycklar till hur man kan gå mer på djupet i samtalet, i elevernas tankebanor och personliga associationer. Vad vi gjorde i Tumba var enbart att skrapa lite på ytan, även om jag i efterhand insåg att

det kommit ut en hel del personlig och intressant respons från eleverna än vad jag kunnat förvänta mig. Men det blev också tydligt att fanns så otroligt mycket mer där under som man egentligen ville nå, det som kan vara bestående och som gör att upplevelsen av verket, och uppgiften som borde följa med det är något som man tar med sig ut ifrån klassrummet, från skolan och med sig hem.

Av läraren Johan Blomberg och en svenskalärare som var med ett tag fick jag flera bra tankar kring just detta, hur ett sådant här material ska kunna införlivas i undervisningen på gymnasiet, vilka ämnen som skulle kunna vara intressanta att presentera det i. Jag fick också en intressant vinkel på livet som gymnasielärare idag, vilka förhållanden de arbetar under, hur den här generationen elever fungerar och på vad pengar spenderas inom skolsystemet. Detta för att hjälpa mig vidare i projektet och hitta vägar in i skolvärlden.

Vi talade om svenska-ämnet som på grund av att det är så stort och viktigt verkligen efterlyser nytt material att arbeta med. I det fallet skulle ett sådant här ljudmaterial presenteras tillsammans med en uppgift att till exempel skriva en diskussionstext, en kritisk text, eller andra uppgifter förknippat med lyssningssituationen. Det här var en ny och viktig vinkel för mig, som sedan följt den här förstudien och utvecklats.

Kritik som framkom i Tumba Gymnasium

Båda klasserna fick möjlighet att uttrycka hur de tyckte att ljudfilen fungerade. Det som framkom var att många tyckte att den första delen som innehåller predikanter, politiker, reklam, nyheter som flyger runt en och kommer från alla håll, stegrar till ett kaos och försvinner, var otydlig. Dom kunde inte uppfatta vad som sas eller fånga upp några ledande ord eller meningar som gjorde att man förstår vad som sker.

Detta beror nog delvis på själva kompositionen, men också på att verket egentligen var mixat för hörlurar och nu spelades i en högtalaranläggning. Jag upplevde också att många detaljer som var viktiga i verket försvann där.

Ungefär hälften tyckte att längden var bra, andra hälften att den var för lång. Uppdelningen kring frågan om de hellre fått lyssna själva i hörlurar eller om det funkade bra så här i helklass var också delad på ungefär 50/50.

Några uttryckte också, precis som läraren Johan, att de saknade en tydlig instruktion som förklarade vad verket ville säga, för att göra det hela tydligare.

Flera uttryckte obehag, och en del att det var obehagligt men samtidigt häftigt att höra på det. En elev uttryckte att det var som en skräckfilm, en annan att det var som en dröm.

Jag upplevde samarbetet med Johan Blomberg som otroligt värdefullt, samtidigt som jag förstod att det här klämdes in i hans arbetsdag som en enskild händelse som egentligen inte hade förutsättningarna att leda så värst långt när det gällde temat

”politiska ideologier”. Jag hade velat erbjuda honom något mer substantiellt, men eftersom det hela var en förstudie, det var till för att prova och sedan utvecklas, så var det inte möjligt vid den här tidpunkten. Det var också en aning frustrerande att höra de här tankarna som uttrycktes i diskussionen och i det skriftliga materialet, utan att ha möjlighet att fånga upp dem och utveckla resonemanget. Men det är egentligen hela det här projektets slutmål i framtiden att alla de redskapen ska finnas för att nå dit och då också vara enklare att implementera i skolarbetet och de processer som redan finns där, en förhoppning om att det här materialet ska tillföra mer än det kunde göra i Tumba den här novemberdagen.

Elevernas förslag på ämnen att ta upp i ljudform

Katastrofer, för då blir reaktionen direkt att man måste göra någonting, Om man vill ha reaktioner från folk kan det bli väldigt häftigt när man får ljuden i rummet att röra sig fram och tillbaka.

Mobbing

Människor i nöd, människor med dåliga förhållanden

Facebook, notisljud

Sexism och rasism.

Historia, hur det kan vara i skolan.

Miljöförstörelsen.

Hur det är att ha ADHD.

Sexhandel, fattigdom, krig

Viktig information. Kanske info som anses vara irrelevant, men egentligen skulle få en hel generation att förstå vad som egentligen händer i världen.

Inför projektets andra fas

Efter projektets första fas i Tumba tog jag med mig verket till studion och började med att rensa, framförallt i den första delen som många uttryckt var otydlig. Jag tänkte också mycket över själva lyssningssituationen och bestämde mig för att i andra fasen presentera verket med hörlurar. Lyssnandet blir då mer privat och det är lättare att förstå nyanser. Dessutom ville jag i den här fasen arbeta med mindre grupper för att se om detta kunde få diskussionen en aning mer fokuserad.

Andra fasen

Jag fick kontakt med Globala Gymnasiet. Den här gången ville jag på sätt och vis stiga ut ur klassrummet och istället sätta ihop en frivillig grupp i årskurs två eller tre på

gymnasiet, och därför skrev jag en kortfattad annons om att jag sökte deltagare för projektet som rektorn på Globala la ut på skolans intranät.

Den vägen fick jag ihop en liten grupp på fyra elever. Rektorn uppmanade mig att komma till skolan och stå i skåphallen och tillfråga elever, men den dagen det skulle göras insjuknade jag i en tuff influensa. Därför beslutade jag mig för att enbart träffa den lilla gruppen på fyra elever.

Jag bjöd in gruppen till EMS, elektronmusikstudion i Stockholm, och där satt vi i ett konferensrum och lyssnade på verket i hörlurar, med min dator som ljudkälla.

Gruppen bestod av tre tjejer och en kille, två som gick i tvåan, en etta och en trea, och jag upplevde att alla fyra var lika engagerade och att deras frivilliga deltagande gjorde det hela lättare för mig. Dessutom fick de komma till min miljö, där jag hade kontroll över förutsättningarna, och det gjorde det hela mer lättarbetat.

Vi hade alltför lite tid, det var på eftermiddagen, efter skoltid, och därför blev det hela lite stressigt. Potentialen att få till en mer djupgående diskussion fanns där, men tiden räckte inte till. När vi började snudda vid det mer personliga behövde två av eleverna gå, och då beslutade jag att avsluta. Det frivilliga ställde en annan sorts villkor, och jag lät där eleverna bestämma förutsättningarna och fick anpassa mig efter det, vilket också var en viktig erfarenhet.

Vi diskuterade vad de tyckte de hade för relation till ljudbilden, vart de tyckte att källorna fanns, och alla fyra hade ganska lätt att lokalisera källorna allt eftersom diskussionen fortsatte.

Jag ville undersöka vad som hände om man fångade upp de där tankarna och försökte få ner dem på ett mer personligt plan, som den där drömscenen: Hur såg den ut? Vad var det för dröm? Hur tolkar du den? Men vi hann aldrig till den delen.

Vid det här laget hade jag bearbetat materialet lite mer, tagit bort sådant som var alltför otydligt och kortat ner det ytterligare en minut.

Reaktioner från Globala gruppen:

”Det är som att lyssna på en dröm, som att man liksom inte kan greppa riktigt vad den handlar om, eller tolka, men man förstår att det är bra eller dåligt, som typ vilken stämning det är i drömmen”

”Jag uppfattade i början att det var liksom många röster som ville säga mig nåt, men inte hela tiden vad. Jag blev lite förvirrad av det. Men känslan var att det var många som ville säga nåt till just mig, samtidigt.”

”Jag tänkte på stress, jättemycket stress och en känsla av att det inte spelar någon roll hur mycket man försöker, man hinner ändå inte med.”

”Det var som att vara i någon slags tågagn där massor med folk satt och pratade eller stod, som på tunnelbanan på morgonen, och så som att man stod vid en motorväg, i mitten, och bilar med radio i eller så liksom flashade fram och tillbaka, runt omkring en.”

Utvärdering Globala/Etapp 2

Jag lärde mig att det hela behöver tid, eller en strukturerad process för att kunna nå djupare, och att det är något jag måste ta med mig i projektets framtid där jag vill utveckla det här till ett antal ljudproduktioner på olika teman med lärarhandledning. Att vi träffades i studiomiljön var enbart positivt, men det jag inte nådde fram till på Globala Gymnasiet var lärarperspektivet eftersom projektet blev ett utanför skolan-projekt. Och precis som med eleverna på Tumba Gymnasium insåg jag att det man vill fånga, självreflektionen, det kritiska tänkandet verkligen behöver en uppgift, ett verktyg för att lirka fram det ur var och en.

Även den här lilla gruppen 17, 18-åringar uttryckte en viss förvirring i verkets första del, de hann inte med att uppfatta så pass mycket att det var utom tvivel vad ämnet för den här delen av verket var.

Inför projektets tredje fas

Efter att jag mött eleverna från Globala Gymnasiet återgick jag till studion och började återigen rensa. Detta är inte helt lätt, för att jag fick kompromissa mycket med mina konstnärliga visioner för att göra det tydligare. Jag pendlade fram och tillbaks, tog bort, la tillbaka, och kände under en stund att jag förlorade greppet om verket och behövde ge det tid att mogna.

Istället började jag gå igenom erfarenheterna av de två faserna, transkriberade allt inspelat material och gick igenom det skriftliga.

Samtidigt började jag med ljus och lykta leta efter nästa gymnasium att arbeta med. Det har varit tydligt genom hela projektet att skolvärden inte är så lätt att bara klampa in i, jag skickade ut en mängd förfrågningar med presentation av projektet och det var bara ett fåtal som ens svarade. Detta har säkert med den situation som Johan Blomberg i Tumba beskrev, schemat är hårt pressat och man behöver projekt som kan uppfylla fler kriterier än bara ett, och det här var ju dessutom ett projekt där eleverna skulle agera mer som bollplank än att vara en direkt medspelare för att kunna lägga planen för ett framtida projekt där man kan tänkas involvera eleverna mer, så jag förstår att det inte fanns plats för detta överallt.

Men jag fick respons från Nacka Gymnasium.

Mötet med eleverna på Nacka Gymnasium

I det här fallet hade jag vänt mig till dem för att jag tyckte att efter att nu haft skolor med samhällsvetenskap som huvudgren ville jag prova det på en klass med musik som tema, just för att det i den här fasen handlar mycket om att prova, att få respons kring materialet i sig mer än kring själva funktionen för materialet i framtiden. I Nacka finns en klass på åtta elever med inriktning på musikproduktion, och deras lärare, David Lennartsson, är även han tonsättare.

Den här gången erbjöd jag klassen att komma till EMS-studion där de skulle få en introduktion till vad man arbetar med på EMS och lite historia kring elektronmusiken och ljudkonsten.

Vi bestämde en måndag i april mellan 12-15.

Det var sju studenter som hittade till EMS, tillsammans med läraren och två lärarstuderande som var på praktik på Nacka Gymnasium.

De fick komma in i EMS-konferensrum, fick en kopp kaffe och så gick vi igenom elektronmusikens historia i snabba drag, lyssnade på verk av Sten Hansson, Pierre Schaeffer, Lars-Gunnar Bodin, Maria Horn m.fl. Vi lyssnade på det första elektroniska instrumentet, termin, och pratade om konstmusiken idag, deras relation, eller snarare icke-relation till den och vart det fanns beröringspunkter mellan deras musik, som mer handlar om elektronisk techno och beat-baserad musik och den här typen av konstmusik.

Efter diskussionen visade jag dem runt i EMS-studios.

Vi hade en kort paus, och sedan samlades vi i studio 3, den studio jag ofta arbetar i. Där hade vi kopplat in en hörlursrigg och stolar till alla i en cirkel runt mixerbordet.

I den här fasen hade jag bestämt mig för att presentera verket i tre delar, eftersom man kan säga att det har tre teman som tas upp inom *tittytainment*-temat.

Delar av diskussionen med Nacka Gymnasium

Del 1: Politikerna, predikanterna, nyhetsflödet och reklam

”Jag tycker typ så här bara... avlyssna massa presidenter och... samtal. Sedan så händer det någonting i världen, någon naturkatastrof eller något.”

”Det kändes typ som en film, som alla sa. Men om man ska typ förklara vilken scen i en film det skulle kunna vara, så det enda jag typ satt och tänkte på var om det är någon som är nära döden på ett sjukhus så tänker man sig tillbaka på alla minnen... för att hålla sig borta från ljuset om man säger så. Så alla minnen så här åker förbi, som man har varit med om. Det var typ sådant man hörde. För det kändes så tomt med alla reverb och allting. Och det liksom... det var så mycket eko, delay, och det var därför det kändes som att det var tomt i rummet fast det ändå var en massa minnen som flög runt.”

"Jag tycker typ så här bara... avlyssna massa presidenter och... samtal. Sedan så händer det någonting i världen, någon naturkatastrof eller något."

"Det känns som att man försöker få någon revolution, eller försöker tänka annorlunda typ, så här försöker få igenom ett budskap typ."

"Jag känner att det är typ det som föregår i världen just nu, alltså så känns det, som vi lever just nu. Jag tyckte det kändes oroligt typ."

"Jag kände att det blev lite... på något sätt blev det lite oroligt, för att det var så mycket prat samtidigt som det var mycket delay och sådant, så det var ganska ofta när det var extra mycket som man inte hörde vad personerna sa liksom, det var bara så här saker på saker på saker på saker, liksom... Då när man inte riktigt uppfattade liksom vad, det var bara ett sådant här vimmel liksom. Så blev det... jag lite en sådan här orolig känsla på något sätt."

"Eller själva vad dom sa var inte så mycket tycker jag som blev självaste fokuset egentligen för mig, utan snarare självaste känslan i allting tillsammans liksom. Och inte bara orden, utan alla dom här rösterna, det... där hamnade mitt fokus, för mig."

Del 2: Spelhall, dataspelsljud, pengar som rinner ut enarmade banditer, folk som pratar om dyra saker och om att bli rik

"Min första tanke var... för i början av allting tyckte jag det kändes som att det var en person som var... fanns på typ ett kasino, det var känslan för mig. Mycket spel, kulan var... från, vad heter det?"

Roulette.

Roulette, tack. Och... ja, man hörde ljudet av pengar hela tiden och maskiner (härmar ett ljud), från pengar och massa mynt och... ja. Sedan så kändes det... från början fick jag bara just den tanken, och sedan, mer mot slutet fick jag mer tanken av att allting handlar mer om att... ett pengaberoende, måste ha mer, måste ha mer, måste ha mer liksom. Pengar styr världen, liksom. Och... att det kändes som att det var en person på kasinot där i början som förlorar pengar, och är jättenära... build-up:en kommer upp liksom, tänkte jag som att det var någon person som blev så här stressad, väldigt så här hur hektiskt liksom, om man blir rädd liksom, nu måste jag vinna tillbaka dom här pengarna liksom. Så tänkte jag."

"Alltså det jag... det enda som jag tänkte var typ girighet. Jag tänkte... så tyckte jag det lät lite som... lite hyckleri på något sätt med någon som sa: Jag gör det inte för pengarna, och så lät det som att det var samma röster som pratade om hur dyrt saker var och sådant, ja."

"Ja, men så här "Dont do it for the money", så ska man försöka rättfärdiga sitt beteende när man håller på att spela mycket, det är inte pengarna, jag vill bara få en kick liksom. Fast man egentligen gör det bara för pengarna. Därför hör man bara mynt i bakgrunden typ hela tiden, så. Så det bara fortsätter."

"Jag tyckte... jag tyckte väl att budskapet var otydligare. Alltså man fattade ju att det handlade om pengar, men det kändes som att det var någonting annat bakom det liksom, eftersom det... jag blev typ mer förvirrad och så här: Vad handlar det här om typ, och..."

Mm, men... skulle man kunna uppleva det här som någonting som får en att känna att: Ja, jag vill också tjäna pengar?

Jag kände snarare att... jag kände mig absolut inte mer inspirerad, jag kände mig... nog tvärtom, så tyckte jag det gav liksom hela... allting i sig gav en viss rädsla liksom, och mer stress liksom. Hjärtat började gå... det dunkade lite snabbare, yes, nice, pengar liksom."

"Vi är arbetslösa snart. Då blir då så här att man blir as-stressad typ."

Del 3: Telefoner, TV-serier, underhållning

"Jag blev bara sjukt stressad av det.

Ja, shit!

Jag klarar inte av sådant här.

Och varför blev du stressad tror du?

Det var ju 40 telefoner som ringde tillsammans med skrikande folkmassor och...

Det handlar mycket om att mobilerna tar upp vardagen väldigt mycket, så här sociala medier och allting, entertainment som dom sa. Alltså det är underhållning hela tiden på mobiltelefonerna och så.

Och det känner man en viss stress kring då eller?

Ja, det tror... jo. Alltså jag är faan inte van vid det, jag blir fett stressad så här.

Vem är det som ringer, vad ska jag svara liksom.

Det blir bara överväldigande, känns nästan fel alltså.

Ja, men faan alltså, det är helt sjukt. Speciellt om man är med Lukas också, då är det värdelöst. Det bara ringer hela tiden, man bara... "Tja, vad gör du?"...

Man vaknar upp i skräck.

Men pengarna slutade ju när det började ringa där på mobiltelefonen. Något om att man ska sluta nu, folk försöker nå mig.

Om man sätter det där på någon som man vill hämnas på, så kan man sätta på högsta volym på hörlurarna och dom sitter tio timmar och...

Ja, shit, vilken panik. Det skulle vara värsta tortyren alltså.

Stressad blev man liksom, men jag tycker ändå inte att det sa någonting på något sätt, till mig i alla fall. Jag vet inte om det var meningen att det skulle göra det. Men till mig så sa det inget, det var bara så här att du ska bli stressad snarare.

Ja, men det är väl så här dagens samhälle att man ska se massa... man ska vara här och man ska vara där och mobiltelefoner och...

Folk som gamar...

... bara aktivera tiden och massa saker som händer samtidigt, så är väl allas värld liksom stressade."

Eftersnack med läraren David Lennartsson och lärarstudenterna

Efter att eleverna gått från studion satt jag med läraren David och de två lärarstudenterna och pratade om projektet.

De var alla tre väldigt positiva och hade en mängd bra råd om hur projektet skulle kunna fungera ännu bättre och hur man skulle kunna nå fram till skolorna med det här. Jag uppmanades att läsa läroplanen och lära mig betygskriterierna för att utveckla hur ett sådan här material skulle kunna fylla flera viktiga funktioner i skolarbetet.

De ansåg att diskussionen hade blivit väldigt bra, och läraren menade att han aldrig hört de här killarna formulera sig så välartikulerat, och att materialet lockade fram eftertanke. De menade att dagens ungdomar förväntar sig att det ska finnas ett svar på allting, ett facit, men att det här tvingar till att tänka själv, vilket behövs stimuleras alltmer i skolvärlden.

Vi diskuterade också vilken typ av sammanhang som skulle vara lämpliga att använda ett sådant här material i. Återigen kom svenska-ämnet upp, och engelska, som en utgångspunkt för en uppgift att skriva en uppsats till exempel. Jag hade frågat eleverna i studion när någon nämnde att det kändes som en film vad den filmen skulle kunna tänkas handla om, och det genererade en hel del spännande svar. Att trigga fantasin med en sådan uppgift, lyssna på det här och tänk dig att detta är en film, eller ett tal, eller en dröm, och beskriv den. Det är där man kanske skulle kunna locka fram den där helt personliga berättelsen och självreflektionen, nästan utan att eleverna märker det.

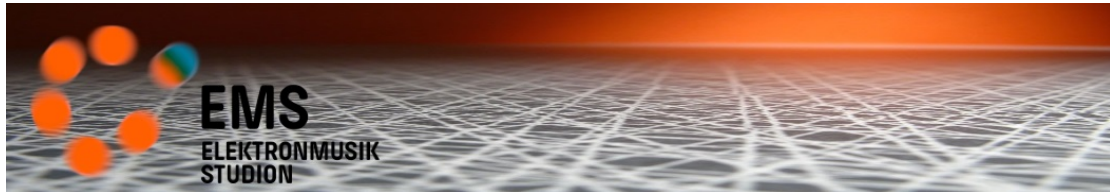
Ett annat förslag är att göra det som ett samarbete mellan flera ämnen, som samhällskunskap, svenska och musik. Då skulle man få in språk, samhälle och kultur. Detta skulle sedan i förlängningen kunna fördjupas med att eleverna tar tillbaka uppgiften genom att göra något liknande utifrån sig själva och det som framkommit under temat. Ett eget ljudcollage baserat på en egenformulerad scen, dikt, uppsats eller vad det nu kan tänkas vara.

Skolsystemet idag beskrivs av läraren på Nacka som väldigt låst, och att man hela tiden måste hålla koll på kursplanerna när man lägger upp sin undervisning. Därför uppskattas projekt som kan bidra till att fylla flera av målen, och som kan få mer fler ämnen och dessutom presentera kursmål så blir det enormt mycket lättare att få intresserade lärare att jobba med projektet.

Dom berättade också om att det finns direktiv att man ska få in kultur som väcker frågor i de flesta ämnen, men att många lärare i ämnen som matematik, svenska och samhällskunskap oftast inte har de där referenserna eller den kompetens som behövs för att hantera sådana inslag. Om jag kan formulera det här materialet på ett sådant sätt att det kan förenkla för de här lärarna som saknar egen kompetens där så gör jag dem en stor tjänst.

Utvärdering av Nacka gymnasium/Etapp 3

Den här fasen av projektet var den absolut enklaste och som hade minst svårigheter. Detta berodde säkert på att det var en lagom stor grupp, på att vi befann oss i "min" miljö på Elektronmusikstudion och på alla erfarenheter de tidigare faserna genererat. Dessutom upplever jag att de som driver EMS är väldigt lätta att samarbeta med och att de gör arbetet betydligt enklare, hjälper gärna till med saker och har en välkomnande attityd.

Elev-gruppen var väldigt välvillig och intresserad. Att få komma in i den där professionella studiomiljön, att få frågor kring deras tankar och att dessa uppfattades som relevanta och intressanta gjorde att gruppen triggades av situationen och varandra att verkligen tänka efter, att försöka hitta de där mer "vuxna" formuleringarna. Jag upplevde att de verkligen ville svara på mina frågor. Just i den här gruppen fanns också redan en kreativ nerv, de går ett program där man arbetar med musikproduktion, och det gjorde förstås också att jag lättare fick kontakt med dem just på grund av det faktum av att jag arbetar med musik, Ljudkonst. Att det hela flöt på så bra berodde även på deras lärare, David Lennartsson, som också arbetar med musik och ljudkonst vid sidan av sitt lärarjobb. För honom så är de här frågorna kring hur konst, framförallt då kanske musik, används i skolarbetet och potentialen som finns där något som han på flera vis redan arbetar med.

Jag hade stort utbyte med de två lärarstudenterna som också var med och som vid den här tiden hade sin praktik på Nacka. Dom tillförde nya perspektiv utifrån hur deras utbildning ser ut, vilka möjligheter de upplever att det finns i skolsystemet år 2016, och vad som skulle kunna få dem själva att nappa på ett sådant här material. Det var erfarenheter som verkligen behövdes, och jag kan se att i ett framtida större projekt skulle det verkligen vara givande att få arbeta med en grupp lärarstudenter.

Mina slutsatser av projektet i helhet

Materialet fungerar, men behöver mer tydlig struktur och en lättanvändbar lärarhandledning som erbjuder alternativa sätt att presentera verket på. Exempel på hur uppgifterna kan se ut när dom är gjorda skulle vara av stort värde i presentationen av materialet.

En annan viktig tanke som den här förstudien genererat är vad som händer med den rent konstnärliga aspekten när man försöker jobba sig in i en sådan organisation som gymnasieskolan idag. Jag upplevde att den i den här förstudien kom i skymundan, att jag ofta kompromissade med det konstnärliga för att det skulle bli tydligare, mer övergripbart, och att jag var tvungen att påminna mig själv om att det här skulle få vara konst, inte ett berättande ljudmaterial. Utan att jag märkte det började jag kalla det "ljudmaterialet" istället för "ljudkonstverket".

Just att arbeta med den här typen av ämnen med ett konstnärligt uttryck har potentialen att ta upplevelsen till ett djupare plan. Men där behövs direktiv som leder dem in i det konstnärliga analyserandet och alla möjligheter som finns att genom symboler eller annat berätta en historia om något relativt konkret, säg till exempel mobbing. Hur gör man det med ljud?

Det är den absolut svåraste balansen med det här, för tanken är att med konst förmedla något konkret som ska väcka tankar kring oss själva. Man arbetar samtidigt på ett väldigt abstrakt och ett väldigt konkret plan. Detta är en balans som behöver tid och kunskap att fördjupa. Hur ser man till att det här materialet kan förmedla allt det bara i sig själv?

Där är samarbetet mellan ämnen en möjlig väg. Om man utgår från olika sätt att använda just det här verket, *Tittytainment*, så rör ämnet om dagens underhållningsindustri, marknaden, värderingar som förmedlas genom denna å ena sidan konkreta ämnen som *Samhällskunskap*, och å andra sidan kan den uppgiften i kombination med ämnet *Filosofi* eller *Psykologi* fördjupas till att försöka förstå hur den påverkar oss, vilken roll vi har i det här, och i *Historia* kan den sättas i ett perspektiv som berättar om hur världen förändras genom tiden.

Det finns många sätt att göra sådana här produktioner till navet för en mängd olika uppgifter.

För att nå fram till detta skulle det behöva göras ett större projekt där man i samarbete med eleverna undersöker processen ur olika perspektiv. Dels kan en grupp få göra egna produktioner kring egna teman som de tycker är relevanta, och när man handleder dem i sådana projekt kan man tränga djupare ner i hur den här typen av material kan fungera och bör utvecklas för att fylla den funktionen och lära sig hur man kan få med den konstnärliga processen i det arbetet.

En annan grupp kan sedan få prova en hel process med ett verk inom specifika ämnen, under observation av mig för att uppleva det hela på plats i den miljö som materialet riktar sig till. Och förstås, att arbeta med lärare och deras kompetens, för att förstå hur de kan dra nytta av ett sådant här material för att uppnå kursmål, betygskriterier och de här andra direktiven om kultur i skolan på ett enklare sätt.

Så, inför framtiden gäller det att hålla tungan rätt i mun, att inte förlora fokus samtidigt som jag behöver undersöka på ett djupare plan hur jag når fram med det här projektet dit jag vill.

Den här förstudien har varit så otroligt givande, mycket mer än jag vågade tro, men jag inser också det komplexa i den här idén, det komplexa skolsystemet och att det här handlar om levande materia som kommer uttrycka sig olika i de olika miljöer det kommer att presenteras. Det finns många "hål" att täppa igen där, och många möjligheter behöver strykas från listan av mål för att inte projektet helt ska tappa fokus.

Det jag har med mig nu är, förutom ett mer genomarbetat material och en mer genomtänkt idé, fler potentiella samarbetspartners, för dessa är avgörande och har visat sig svåra att hitta. Några har hittat mig, andra har jag stött på under processen, några behöver jag fortfarande vinna över på min sida, men får jag ihop det pusslet kan alla erfarenheter av den här förstudien ha chansen att leda till ett mycket intressant och givande material för gymnasieskolan som stimulerar till kritiskt tänkande, reflektion kring oss själva och samhället, där eleverna möter ljudkonst i det vardagliga skolarbetet och kan använda den konsten för att förstå lite bättre hur våra liv fungerar. Och inte minst som ett verktyg som hjälper gymnasielärarna att enklare uppnå mål de ska enligt läroplan och kursplaner.

Stödet från Helge Ax:son Johnson och Kulturbryggan har varit helt avgörande för projektet, dels för den ekonomiska möjligheten att genomföra det och för att projektet fick en större tyngd då det fått finansiering. Så fungerar det ju idag, att det fungerar som en bekräftelse på att projektet är genomtänkt och bra när det blivit beviljat bidrag och redan gått igenom ett filter av bedömning och passerat det. Det var också erat stöd som gjorde det lättare att få fler mindre bidrag för att frigöra mer tid för att kunna arbeta med det här då processen i verkligheten alltid ser en aning annorlunda ut än vad det gör när man försöker formulera sin idé. Det går inte att förutspå helt och hållet hur mycket tid saker och ting egentligen kommer att ta, vad som verkligen kommer att krävas för att det ska bli så bra som möjligt.

Stockholm 2016-09-05

Ylva Bentancor

Tentakel

**Tentakel Musik, text & föreläsning, Maria Skolgata 46, 118 53
Stockholm Tel.+46 730 31 34 00,
+34 604 20 17 28 tentakel@ylvabentancor.com**